

T. B. M. M.

ZABIT CERİDESİ

Yirmi dördüncü İçtima
23 Nisan 1337 Cumartesi

Münderecat

	Sayfa
1. — Zaptı sabık hulâsası	68:69
2. — Teklifler	69
1. — Saruhan Mebusu Refik Şevket Beyle arkadaşlarımın, 23 Nisanın îdi millî addi hakkında teklifi kanunisi (2/291)	69:74
3. — Takrirler	70
1. — İçel Mebusu Şevki Beyin, 23 Ni- sanın îdi millî ittihaz olunmasına dair takriri	70:74

BİRİNCİ CELSE

Açılma saati : 2 sonra

REİS — Birinci Reisvekil Hasan Fehmi Beyefendi

KÂTİP : Ziya Hürşit Bey (Lâzistan)

REİS — Meclis küşadedildi. Zaptı sabık hulâsası okunacak.

1. — ZABTI SABIK HULÂSASI

Birinci celse

Hasan Fehmi Beyefendinin tahtı riyasetlerinde biliçtima zaptı sabık hulâsası kıraat ve aynen kabul olundu. İnönü muzafferiyeti münasebetiyle mevрут tebrik telgraflarına cevap yazılması tensibedildi. Posta telgraf ücretlerinin tezyidine dair Heyeti Vekileden mevрут lâyhahi kanuniye Posta ve Kavanimi Maliye encümenlerine zâbit vekili Münir Feyzi Efendi hakkındaki idam hükmünün Meclisi Âlice tasdikının kanunu mahsus iktizasından olduğuna dair İcra Vekilleri tezkeresi Adliye Encümenine, teşviş suretiyle kura ahalisine hizmet kaydedilen âşardan indellüzum tenzilât icrasına dair Heyeti Vekileden mevрут lâyhahi kanuniye Kavanin ve Muvazenei Maliye encümenlerine havale olundu. Divanı Temyizi Askerî teşkili hakkındaki lâyhahi kanuniyenin istirdadına dair İcra Vekilleri Riyaseti tezkeresi kıraat ve iadesi münasip görüldü. 20 Eylül 1336 tarihli Kanuna merbut ihracat tarifesi mucibince ahzedilmekte bulunan rüsümün yüzde elli derecesinde tenkisine dair İcra Vekilleri Riyaseti tezkeresi berayi malûmat kıraat olundu. Sinob Mebusu Şerif Beyin, Lâyiha Encümenince şayanı kabul görülen Boyabat - Taşköprü yollarının turuku umumiye meyanına ithali hakkındaki teklifi Nafia Encümenine havale edildi. İsparta İstiklâl Mahkemesince fûruht ettirilip bedeli İsparta Belediye Sandığında bulunan koyunlar hakkındaki Adliye Encümeni mazbatası kıraat ve müzakereyi mütaakıp teneffüs için müzakere tatil olundu.

İkinci celse

Hasan Fehmi Beyefendinin, tahtı riyasetlerinde bilinikat müsadere edilen koyunlar meselesinde mevzuubahsolan suüstimalin tahkiki için Nizamnamei Dahili mucibince mesele nin bâkur'a Dördüncü Şubeye tevdii ve mukaddema bu mesele için tetkikine başlanılıp da henüz hitam bulmıyan evrakı tahkikiyenin de mezkûr şubeye tevdii ve esas meseleye mütaallik evrakın Ruznameye ithali ve bu mesele ile alâkadar olduğu beyan edilen ve İsparta ahalisince Meclise hediye edilmiş bulunan halının neticei tahkikatta taayyün edecek hale göre muamele yapılmak üzere şimdilik kaldırılması tensibedildi.

Mustafa Lütfi Beyin, Siverek livasının müstakil liva haline ifrağı hakkındaki tavriri teklifi kanuni şeklinde tedvin edilmek üzere sahibine iade, Karahisarı Şarki Mustafa Beyin Meclis âzasının tahkikat ve muhakematı hakkındaki teklifi, Kanuni Esasi Encümenine, Mahmut Sait Beyin şuheda, eytam ve eramilinin terfihi için piyango ihdasına dair teklifi Kavanin ve İktisat encümenlerine, Tunalı Hilmi Beyin Ereğli kömür havzasındaki amelenin muhakemelerine mütaallik teklifi Adliye Encümenine, Erzurum Mebusu Nusret Efendinin Kolordu ve Fırka karargâhlarında birer müftü bulundurulmasına dair teklifi Müdafaa-i Milliye Encümenine, Siird Mebusu Salih Efendinin vilâyet merkezlerinde birer darülilim medresesi küşadına dair teklifi Şeriye Encümenine, Tunalı Hilmi Beyin Ilgaz kazası merkezi olan Koçhisar'da inşa edilecek hükümet konağına muktazi

kerestenin meccanen kat'ına müsaade edilmesine dair teklifi İktisat ve Muvazenei Maliye Encümenine, Lâzistan Mebusu Esat Beyin Lâzistan'da bir Darülhilâfe küşadı hakkındaki teklifi Şeriye Encümenine, Abdülkadir Kemali Beyin Ankara'da bir mektebi hukuk küşadına dair teklifi Maarif Encümenine, Kırşehir Mebusu Sadık Beyin affı umumî mukayyet ile ma'füv mahkûmiyeti katiyenin mânîi istihdam olmamasına, yine mumaileyhin Memurin Muhakematına ve Abdülkadir Kemali Beyin Kanunu Cezanın 2003 ncü maddesine tezyil edilmesi lâzımgelen bâzı mevadda ve Van Mebusu Haydar Beyle rüfekasının merhum Ömer Naci Beyin ailesine hidematı vataniye tertibinden maaş tahsisine ve Besim Atalay Beyin dilenciliğın men'ine dair teklifleri Lâyiha Encümenine, Malatya Mebusu Feyzi Efendinin Malatya'da bir Darülhilâfe medresesi küşadına dair takriri Şeriye Vekâletine ve Hısınmansur kazasına bir göz tabibi izamına dair takriri Sıhhiye Vekâletine, Diyarbakır Mebusu Kadri Beyin İnönü ile Ertuğrul Gazi'nin türbesinde birer âbide rekzine dair takriri Müdafaai Milliye Encümenine, hiyaneti vataniye ile mahkûm Osep hakkında Adliye Vekâletinden mevрут evrakı hükmiye Adliye Encümenine havale olundu. Birinci Şubeden Nizamnamei Dahili Encümenine intihap edilen âzanın esamisi tebliğ olundu. Âzayı kiramdan muhtelif müddetlerle mezunen infikâk edecekler hakkındaki Divan Kararı kabul edildi. Cebelibereket Mebusu Faik Beyin sanatoryomda tedavi hakkındaki kararname Divanı Riyasetin teklifi veçhile iki müstenkif ve 73 redde karşı 110 rey ile kabul olundu.

Üçüncü Celse

Doktor Adnan Beyefendinin tahtı riyasetlerinde bilinikat Birinci Reisvekili Hasan Feh-

mi Beyefendiye üç ay mezuniyet itası kabul ve Dahiliye Vekili intihabı icra kılmarak âra tasnif edilinceye kadar celse tatil edildi.

Dördüncü Celse

Hasan Fehmi Beyefendinin tahtı riyasetlerinde bilinikat Dahiliye Vekâleti için birinci defa icra kılınan intihapta ekseriyeti mutlaka hâsıl olamadığından ikinci defa icra kılınan intihap neticesinde 112 rey ile Niğde Mebusu Ata Beyefendinin ihrazi ekseriyet eylediği Makamı Riyasetten tebliğ olundu. Erzurum Mebusu Celâlettin Ârif Beyle rüfekasının, Müdafaai Milliye bütçesinde münakale icrasına dair teklifi kanunisi müstaceliyet kararıyla ruznameye ithal edilerek bilmüzakere aynen ve müttefik kabul olundu. Bilâhara vilâyatı mustahlasa ahalisine tevzi edilmiş olan tohumluğun affı hakkındaki lâyihai kanuniyenin müzakeresine geçilerek kabul edilen şekilde tedvin edilmek üzere Kavanini Maliye Encümenine havale ve Cumartesi günü içtima edilmek üzere saat 6 da celseye nihayet verildi.

23 . IV . 1337

Birinci Reisvekili

Hasan Fehmi

Kâtip

Ziya Hurşit

Kâtip

Feyyaz Âli

REİS — Zaptı sabık hakkında mütalâa var mı?

MUSTAFA B. (Tokad) — Benim takririm zapta geçmemiştir.

REİS — Hayır, o başka. Zaptı sabık hakkında söz istiyen var mı? (Hayır sesleri) Zaptı sabık kabul edildi.

2. — TEKLİFLER

1. — Saruhan Mebusu Refik Şevket Bey ve arkadaşlarının, 23 Nisanın îdi millî addi hakkında teklifi kanunisi (2/291)

REİS — Efendiler, hakkın zulme, ceberuta karşı galebesini tecelli ettiren ve Şark tarihi siyasetinde mühim bir inkılâbın müteşebbisi olan Meclisi Âliniz bugün senei devriye içtimaisini

ikmal etmiş oluyor. Bu münasebetle 23 Nisanın iydi millî olarak kabul edilmesi yolunda rüfeka tarafından verilmiş iki takrir vardır. Şimdi okunacaktır.

Büyük Millet Meclisi Riyaseti Celilesine

Ulvi ve mübarek tarihi millîye mebde olan 23 Nisan gününün âyadı milliyeden addindeki

isabet ve zaruret Heyeti Celilelerinin malûmudur. Meclisin ikinci senei küşadının ilk günü olan bu yevmi mübecceli hâtırai millette aleddevam yaşatmak için, âtideki kanunun kabulünü ve bugün başka hiçbir madde müzakere edilmiyerek kabulünde herkesin müttefik bulunduğu bu esasın encümenlere gitmesinden sarfınazar olunarak hemen bu Celsede ve müstacelen kabulünü teklif eyleriz.

Teklifi kanuni

MADDE 1. — Türkiye Büyük Millet Meclisinin ilk yevmi küşadı olan 23 Nisan âyadı milliyedir.

MADDE 2. — Tarihi kabulünden muteber olan işbu kanunun ierasına Büyük Millet Meclisi memurdur.

Saruhan	Sinob
Refik Şevket	Hakkı Hâmi
Sinob	Karahisarî Sahip
Mehmet Şevket	Mehmet Şükri
Canık	Konya
Mehmet	Refik
Genç	Bitlis
Fikri	Arif
Hakkâri	Siverek
Mazhar Müfit	Mustafa Lûtfi
Bitlis	Ergani
Sadullah	Mehmet Emin

3. — TAKRİRLER

1. — *İçel Mebusu Şevki Beyin, 23 Nisanın îdi millî ittihaz olunmasına dair takriri*

REİS — Yine aynı mealde İçel Mebusu Şevki Beyin takriri vardır.

Büyük Millet Meclisi Riyaseti Celilesine

Bekayı hakkı hayat ve istiklâlimiz için Türk Milletinin mücadele eylediği inkılâbı azîme tesadüf eden 23 Nisan 1337 tarihine müsadif olan günde Büyük Millet Meclisi teşekkül ederek mukadderatı millete vâziyled bulunduğu bir yevmi mesadet olduğundan kulubu millette tebeil edilmesi için tarihi mezkûrun eyyamı resmiyeden madut bir yevmiid olmasını teklif ederim.

23. IV. 1337

İçel Mebusu
Şevki

Teklifi kanuni :

Yirmi üç Nisan tarihi îydi millidir.

REİS — Şimdi okunan takririn müsateeliyetle ruznameye alınmasını kabul edenler el kaldırsın... Müstaceliyet kararıyla ruznamemize ithal edildi. Bu teklif hakkında söz istiyen varsa söz vereyim.

VEHBİ Ef. (Konya) — Efendim gayei millimizin husulüne mukaddime addolunan bugün, hakikaten bizim milletimiz için bir mübeccel gün olacaktır. (İnşallah, sadaları) Fakat hakiki gayemize vâsil olduğumuz düşmanlarımıza tamamen kuvvetimizi gösterip bilhassa İzmir'e, o mübarek Bayrağımızı diktiğimiz günde (O da başka bir

gün, sadaları), (Bursa'ya, sesleri) İzmir'e vardık tan sonra hepsi onların içinde dâhildir. Efendiler, bu gibi bayramlar milletin kalbinden doğar. Zâhirde nümâyişle bayram olmaz. Ve zâhirde nümâyişle milletin kuvvei mâneviyesini teyid etmek, takviye etmek istersek efendiler, bunlar ârizidir. Bunlarla takviye olunmaz rica ederim. İçinizde bir tane Hıristiyan yoktur. Ezanı Muhammedi okunuyor da katiyen mübalât etmiyoruz. Eğer milletin kuvvetini tezyid etmek, itikadını yükseltmek istersek milleti itikat noktasından yukarı kaldırmak çaresine bakalım.

YAHYA GALİP B. (Kırşehir) — O başka efendim.

VEHBİ Ef. (Devamla) — Nasıl başka? Bu gibi nümâyişlere itibar olunmaz ve bu bapta yapılacak bir şey yoktur. Milletimiz gayei milliyesini tamamiyle istihsal ettiği gün kalbinde hakiki bir bayram yaşatır... Her ferdinin kalbinde bugün bayramdır. Rica ederim, böyle kanuna ne ihtiyaç vardır?

FEYZİ Ef. (Malatya) — Geçen sene sekiz saatlik yerde harb oluyordu. Biz burada müteesiren oturuyorduk. Hamdolsun bu sene askerlerimiz daha ileri gitmiştir.

VEHBİ Ef. (Konya) — Efendiler bayram, nümâyiş bir şey yapmaz. Söyliyeceğim budur efendiler.

FEYZİ Ef. (Malatya) — Mukaddes günleri takdir etmezsek o günlerin kıymeti kalmaz.

YAHYA GALİP B. (Kırşehir) — Malûmuâ-

lileri herkes düşüncesine göre söz söyler. Fakat Hoca Vehbi Efendi hiçbir vakit doğru düşünmüyor. - müsaadenizle söyleyeceğim - (Gürültüler) Eğer sizin fikrinizi bu millet taşımış olsaydı, bu Meclis toplanmazdı. Bu, öyle bir iydi millî ki, bunun üzerinde hiçbir bayram tasavvur edilmez. Hakkalınsaf düşünmeli. Bugün o gündür ki: Burada Meclisi Âliniz teşekkül etmişti. İşte millet fellâh ve saadet beratını o gün almıştır. Ve İnşallah bu ilâ nihaye devam edecek, İzmir'i de alacağız, onun için de, bir gün, yapacağız. Bursa'yı da alacağız. Onun için de bir gün, yapacağız. Ne ziyarı vardır hoca efendi? Maahaza iyice düşünmek lâzımgelir. Evet Millet bugün mesuttur. Siz bir kanun yapıyorsunuz. Yapsanız da mesuttur. Yapmasanız da mesuttur. Fakat yaparsanız ne olur. Hoca efendi hazretleri, bu günü şemadaki melekler bile tebeil ediyor, siz ne için tebeil etmek istemiyorsunuz? İnsaf etmek lâzımgelir. İnsaf, insaf. Hoca efendi müsaade et. Sizi buraya gönderenler İngilizler idi. Siz buraya kendiliğinizden gelmediniz. (Gürültüler)

REİS — Rica ederim, Yahya Galip Bey sözünüzü geri almız. (Gürültüler, patırtılar)

YAHYA GALİP B. (Devamla) — Bu bir hakikattir, efendim. Efendi hazretleri buraya İngilizlerin vasıtasıyla ve aynı zamanda treni mahsusla gelmişti.

HAMDİ NAMIK B. (İzmit) — Ben de şahidim.

TUNALI HİLMİ (Bolu) — Evet İngilizler göndermiştir. (Şiddetli gürültüler)

REİS — Sözünüzü geri almız, Yahya Galip Bey.

YAHYA GALİP B. (Devamla) — Pekâlâ geri aldım. Daha var, efendim, merak etmeyiniz. Milleti ıslah etmek için... (Patırtılar)

REİS — Yahya Galip Bey, sadede giriniz.

YAHYA GALİP B. (Devamla) — Ne patırtı ediyorsunuz efendiler? Benim sözümü dinlemeye mecbursunuz. Ben kimseyi tahkir etmiyorum. Beyefendiler rica ederim ne vakit böyle iydi millî olur? Memleketin meserretli anları olur, bunun içine ahlâkı islâmiye sokarlar. Biz bunu temenni ederiz ki, ahlâkı islâmiye tamamıyla tecelli etsin. Bunda noksan hareket eden varsa şeriatin göstermiş olduğu tarik dairesinde bunlar da tedibedilsin. Binaenaleyh her gün, her fırsattan bilistifade temcit plâvı gibi bunu söy-

lemekten ne çıkar? Ben anlamıyorum. (Emri bil-mâruf neyhi anilmünker) kaidesine riayet üzerimize vacip ise ulema üzerine de farzdır. Bunu ifa ettikten sonra kimseye söz söylemeye hacet kalmaz ki...

İKTİSAT VEKİLİ MAHMUT CELÂL B. (Saruhan) — Bendeniz lâyihai kanuniye okununca Meclisin içtimama saik olan hakiki vaziyeti gözümün önünden geçirdim. Ve ondan evvel bir an için mütarekenin akdi tarihine kadar icrayı nazar eyledim. Orada gördüm ki, mütarekenin akdi anından itibaren milletin hayatına, milletin namusuna, milletin mukaddesatına te-cavüz edilmiş ve orada müslüman âlemi bu te-cavüzle esir edilmek istenilmişti. Anadolu'da zuhur eden bir kuvvet; bütün âlemi İslâmın pişvası olan Anadolu, hakkı istiklâline mazhar olacaktı, esaret mukarrer değildir, demıştır. Ve İstanbul'da Meclisi Millînin içtiması o kuvvetle temin edilmiştir. Bendeniz o Meclisi Millî de âza olarak bulunanlardan âciz birisiyim. (Orada müntehiplerimin derdini, elemelerini dökmek için bugün dahi devam eden İzmir fecayimini, orada tasavvur ettiğim zamanda İngiliz sansürünün ve halk namına sadayı şikâyetin dahi çıkartmadığını görmüş ve şahit olmuştum. İstanbul'daki Meclisi Millînin İslâm âlemindeki hukukunu müdafaa etmek için böyle sadaları boğduğu zamanda efendiler İzmir ağlarken, İstanbul dahi aynı fecaiye 16 Mart tarihinde düşer oldu. Bütün beşeriyetin hain ve rezil düşmanı olan İngilizler son makamı hilâfete dahi taarruz ettiler. Papas (Fru) isminde bir casus maalesef Sultan Osman namı mübarekeine intisabetmiş olan bugünkü padişahı avucunun içine almış...

NEŞET B. (İstanbul) — O da onun gibidir. Kahrolsun.

MAHMUT CELÂL B. (Devamla) — Efendiler, her hakikati açık olarak söylemek zamanı gelmiştir. O vasıta ile bütün âlemi islâmın rap-tı kalb eylediği o büyük payitaht salibiyyun tarafından esir edilmek istenildi. İstanbul'da bulunanlar hatırlar ki, 16 mart günü bütün cadde-lerde Düveli İtilâfiyenin askerleri mümayiş yapıyor, bütün diritnavutları mukaddes camilere doğru topu çevirmiş, tayyareleri bütün İstanbul'un âfakında cevelân ediyor, memleketimize karşı kalben merbut olanlar ağlıyor, düşmanlarımız seviniyordu. Bu vaziyet karşısında bunu da itiraf etmeliyiz ki, efendiler, milletimizin

bir kısmı istikbalden dahi ümidini kesmek üzere bulunuyorlardı. Fakat bir kısmının kalbinde gulei ümit ile bütün âlemi İslâmın kurtulacağı, ilelebet mesut olacağı temenniyatı parlıyordu. (Alkışlar) Ve o gün dahi âzmi ve kuvveti inkısaraya uğramıyanlara karşı büyük bir ümitle rabtı kalb edenler bütün âlemi beşeriyete karşı bağırdılar : Biz esareti sureti katiyede reddediyoruz, müstakil olarak yaşadık ve yaşayacağız; bu bizim hakkımızdır, dediler (Alkışlar)

Rica ederim bu, bütün İslâmlar için büyük bir gün değil midir? (Hay hay sesleri) O halde bugünün lâyık olduğu mevkii tebeil hakkında fazla söylemeyeceğim (Bravo, Celâl Bey sesleri)

ALİ ŞÜKRÜ B. (Trabzon) — Efendiler hissiyatınız gergin olduğu için rica ederim, bendinizi sükûnetle dinliyeceksiniz. Arkadaşlarımızın bir kısmı bugünü memleket için bir millî bayram yapmak istiyor. Bunların içtihadını ve bugünün büyüklüğünü hepimiz tasdik ederiz. Yalnız zannediyorum ki, umumun, hiç olmazsa bir sakaf altında bulunan ve aynı gayeye doğru yürüyen kimselerin takdir ettiği bir gün bayram olur. Hattâ umum milletin takdir ve tasvibettiği bir gün bayram olur. Bugünün kıymeti yoktur demek istemiyorum. Bunun kıymeti çoktur. Bugünün kıymeti gayet büyük ve gayet mübecceldir. Fakat biz buraya toplandık. Bizi İngilizler gönderdi. Onu kabul ediyorum. Beyefendinin sözü ile..

YAHYA GALİP B. (Kırşehir) — Zâhir olan bir şey inkâr olunamaz. Ben Vehbi Efendiye söyledim, size söylemiyorum.

ALİ ŞÜKRÜ B. (Devamla) — Müsaade buyurunuz, rica ederim. Vehbi Efendi ve rüfekâyı kiramı, milletin müntehipleri tarafından buraya gönderilmişlerdir.

REİS — O mesele kapanmıştır. Rica ederim tekrar açmayınız efendim.

ALİ ŞÜKRÜ B. (Devamla) — Efendiler bakımınız ne diyorum? (Gürültüler) dinlemiyorsunuz ki, rica ederim.

REİS — Sözüünü geri aldı. Mesele kapanmıştır.

ALİ ŞÜKRÜ B. (Devamla) — Buraya herkesi millet göndermiştir ve herkes burada vazife vataniyesini ifa edecektir. Daha zannediyorum ki, biz mücahedemizin bidayetindeyiz. Boynumuza takılmak istenilen esaret halkasını at-

mak istiyoruz, ve atacağız. Fakat bugün mü? Yarın mı? Bir sene sonra mı? Onu Allah bilir.

Sonra buraya toplanan bizlerin yapacağı pek çok işler vardır. İşi umum millet yaptığı halde o muvaffakiyet doğrudan doğruya bize mi aittir? Meselâ bir ordunun muvaffakiyeti bir kumandana ait mi olacak? Meclis kendi kendine; ben şu işi yaptım, 23 Nisanda burada toplandığım gün için bugünü bayram yapıyorum, bugünü siz de bayram yapın demek muvafık değildir; zannediyorum.

FEYZİ Ef. (Malatya) — Pek yanlış söylüyorstunuz.

ALİ ŞÜKRÜ B. (Devamla) — Benim içtihadım yanlış ise, gelir söylersiniz,

Efendiler; bunu millet esaretten kurtulup İstanbul'a kavuştuğu, Edirne'sine, İzmir'ine kavuştuğu, Bursa'sına kavuştuğu zaman kendisi yapacaktır. Bizi bu muzafferiyetlere, bu muvaffakiyetlere nail eden 23 Nisanda şurada toplanan millettir. Bunu millet yapacaktır. Millet kadirşinastır. Kendimiz bunu teklif etmek muvafık değildir. Kendi kendimize teselliden başka bir şey değildir.

Sonra efendiler; önümüzde, gayet haternâk, fakat ümitsiz değil, yürüyecek yollarımız vardır, ve bu yolları inşaallah azimkârane katedeceğiz ve yürüyeceğiz, fakat rica ederim hissiyat ile uğraşmıyalım. Birtakım hissî tezahürat ile vakit geçirmiyelim. Yapacağımız işler pek çoktur. Bütçelerimizi henüz tastik etmedik. Bugün mühendisler, kondoktorlar para alıyorlar. Fakat iş görmüyorlar. Biz burada bütçeyi yaparak onlara iş gördürelim. Hepimizin vazifesi budur. Bunu; son gayenin istihsali gününe bırakalım ve millet kendi kendine bizi ve mukaddes gayesine vâsil eden burada toplandığımız günü tebeil etsin ve şenlik yapsın.

MUHİTTİN BAHA B. (Bursa) — Efendim, 22 Nisan ile 23 Nisan arasındaki farkı düşünmek bugünün millî bir iyd günü olup olmadığına dair katî karar vermek için iyi bir vesile olmuştur.

22 Nisanda bize hiyanet etmiş, Makamı Âli Hilâfet ve Saltanata tasallut etmiş bir adam ve onun avenesi vardı. Millet başsızdı. Hariçteki hükümetler, milleti kurtarmak için öne atılan, ortaya atılan kimselere, kahramanlara âsi diyorlardı, mevki kapmak için ortaya atılmış birtakım adamlar, diyorlardı. Binaenaleyh, milletin ba-

sında kimse yoktu. Millet resmen tanınmış bir Hükümete malik değildi. Herkes bu işin ne olacağı hakkında kendi kendine düşünüyor, ağlıyor ve birbirleriyle dertleşiyorlardı. Kim gelip de bu milleti kurtaracak, diye herkes için için ağlıyordu. 23 Nisanda milletvekillerini gönderdi ve o vekiller burada toplanarak milletin hissiyatına, efkârına tercüman oldular. Hiçbir zaman milletin heyeti umumiyesine dair söz söylemeyen millet burada 23 Nisanda ilk sözünü söyledi. Ve bu dâvayı milliye atıldı, efendiler; yapacağı şeyleri takrir etti ve bir seneden beri bunları yapmıştır. Yoktan bir ordu çıkardı. Dağılan milleti bir araya topladı. Milletın başına musallat olan Halifeyi orada yalnız bıraktı. Müslüman âlemini ve halkın buraya raptetti. Bir Müslüman Hükümeti sefirini buraya gönderdi. (Alkışlar) Evvelki gün onu buraya getirdik. Bütün İslâm âleminin nazarı ümit ve âmalını bu Meclise ve bu Anavatana raptetti. Binaenaleyh, yalnız Türklerin, yalnız Anadolu'nun değil, bütün İslâm âleminin hayatını, istikbalini kurtaracak bir milletin temellerini 23 Nisanda attı, efendiler; (Bravo sesleri ve alkışlar)

Efendiler; geçen seneye bakarsanız bu bir sene bizim değil, bizi buraya gönderenlerin göğüslerini kabartacak bir fahirdir. Biz, bugünü yevmi millî addetmekle şerefi kendimize hasretmiyoruz. Biz ne yaptık? Yapan millettir. Biz vazifei vekâletimizi lâzımdoğru gibi yapmak suretiyle müvekkilimizimizin huzuruna çıkıp da mahcubolmazsak bizim için medarı iftihar olacak budur. Fakat bugünü yevmi millî yapmak şerefi, bugünü yevmi millî tanımak şerefi millete aittir. Ben hiçbir zaman bu kürsüden bir mebus ağzından işitmek istemezdim ki; daha bir şey yapmadık, neticemize vâsıl olmadık. Neticemizin ne olacağını ne biliyoruz? Biliyoruz efendiler, neticemiz muzaffer olmaktadır. Binaenaleyh ya muzaffer olmaktadır veya ölmektedir. Fakat ölmeyeceğiz. Ölmeyeceğimizi ispat ettik. Ve daha da edeceğiz. Yoktan ordular çıkardınız. Tırnaklariyle silâhlar yapan ameleler vücuda getirdiniz. Sanatkar olmyan bu memlekette ve fabrikaları olmyan bu memlekette fabrikalar varmış gibi âsarı fevkalâde vücuda getirdiniz. Yemin ettiniz. Efendiler; muzaffer olacaksınız. muzaffer olacaksınız. Binaenaleyh bu millî bayramı üç sene sonraya tehire lüzum yoktur. Bugünden itibaren âleme ilân edeceksiniz. Diye-

ceksiniz ki: Bir seneden beri yaptığımız şeyler meydandadır. Binaenaleyh 23 Nisan günü, bu milletin, hür ve müstakil Anadolu'nun müebbeten millî bir bayramıdır. (Müzakere kâfi, takrirler okunsun, sesleri)

MÜFİD Ef. (Kırşehir) — Bugünün 23 Nisan olduğu güne müsadif olması ve muhterem arkadaşlarım bu kürsünün bir içtihat kürsüsü olması münasebetiyle bu kürsüye çıkıp söz söyleyen arkadaşların içtihadı hata bile olsa müsab üzere kabul edilmelidir. Bugün katiyen ve katibeten mütehassıs olmak lüzumu yoktur. Aneak arz edeceğim bir nokta vardır ki; bu nokta buraya 23 Nisanda içtima eden ve Büyük Millet Meclisini teşkil eden muhterem âza karar verdi ki: Bu millet istiklâlini inayeti bâri ve imdadı Peygamberiyle kurtaracak, binaenaleyh bunu kurtarmadıkça dağ başında bir ferdi kalasıya kadar çalışacaktır, dedi. Bu suretle istiklâlî millisini kurtarmış oldu, efendiler; (Alkışlar). Bu suretle Kur'an Kerimde buyuruyor ki: Habibim her bir mesele hakkında meşveret ettikten sonra, o meselei meşveretin ierasına da karar verdikten sonra Allaha mütevekkil olarak yürü, Allah seninle beraberdir. Biz bu kararı burada müttehiden ve müttefikan verdik, biz bu azminizden dönmeyeceğiz. İşte bu, muvaffak olduğumuza bir beraati istihlâldir. Efendiler; bugünün bir iydi millî olması lâzımdır. Yalnız şu noktayı da arz etmek isterim ki, iki gün evvel Afgan Sefiri Sultan Ahmet Hanı istikbal için gitmiş idim. O zat demişti ki; elli yedi gündür 23 Nisana yetişmek için şeddi rahl ederek geliyorum; beni Cenabıhak muvaffak eylediğinden mesrurum ve Afgan ahali İslâmiyesi de mesrurdur, bu millet de pâyidar olacaktır; diyor. İşte iydi millî İslâm olan bugünü takdis etmeli ve bugünü her bayramdan daha muhterem olarak kabul etmeliyiz, efendiler. (Şiddetli, alkışlar)

REFİK ŞEVKET B. (Saruhan) — Bendeniz Müfit Efendi Hazretlerinin kanaatlerini teşrih eden ve hissiyatımıza tamamen tercüman olan sözünden sonra Heyeti Muhteremenize iki kelime ile maksadımı izah edeceğim.

Efendiler; arkadaşlarla beraber bunun bilitifak kabulünü teklif ettik. Zabıtnamelerimiz mevcut. En ufak meselelerde uzun münakaşalar yaptık. Fakat efendiler hiçbir meseleden dolayı asla ve asla ittihat ve ittifaktan hiçbir

zaman ayrılmadık. Bu kubbenin altında ne zaman ki, millete hayat bahşedecek bir mesele mevzuubahs oldu ise hiçbir kimse el kaldırmak zahmetinden kendini esirgemedi. Aynı ümit ve aynı maksat idi ki, koca tarihi ihya etmek şerefini, koca bir tarihi tecediden yaşatmak vazifesini üzerine alan Meclisimiz bugünü elbette ve elbette takdir ve takdis edecek ve bunu ahfadına yadigâr bırakacaktır. O kanaatle idi ki, Heyeti Celileye bilittifak kabulünü teklif ettim. Bu teklifi kabul etmiyen aramızda bir kimse yok. Yalnız muvaffak olalım, gayemize vâsıl olalım, ondan sonra; deniyor. Efendiler, gayei milliyenin hududu yoktur. (Doğru sesleri) her kim gayei milliyeyi tahdidetmişse o adamın ilmi gayet noksandır. Biz bütün bu emellere muvaffak olursak, rica ederim, mahdut dairede kalacak mıyız? Gayemizde lâyetenahilikler vardır. Efendiler, rica ederim, gayei millimizi istihsal için attığımız adımın şerefi hürmetine bunu bir tarihi kutsi ile tesbit etmekle mükellefiz.

Mesele bundan ibarettir. Üç gün sonra yeni zaferler, yeni hayatlar karşısında yeni bayramlar yapmamızı kim menedecek?

Sonra, Ali Şükrü Beyin, daha tamamiyle muvaffak olmadık, sözü gayrivâridolmakla beraber çok şeylere muvaffak olduğumuzu unutmıyalım. Efendiler, karşımızda bir Ermenistan'ı imha ettik. Taarruzatını menettik ve bizden ayrılan kardeşlerimizi kendi yuvalarımıza, kendi âşiyanelerimize almakla zaferyâbolduk. Efendiler, yüreklerimizde zafer azmini öyle bir imanı kavi ile yaşattık ki, bütün bu şereflerin, bütün bu muvaffakiyetlerin ilk mebdei 23 Nisandır. Rica ederim, bunu kabul etmekte ne mâni vardır? Onun için bendeniz bunun müttefiklik kabulünde büyük bir fayda mevcud olduğunu zannediyorum ve Heyeti Muhteremeden bu teklifatının müttefiklik kabulünü rica ediyorum. (Kâfi sesleri) (Devam sesleri)

REFİK B. (Konya) — Efendim, esas mesele lâyıkiyle tenevvür etti. Bendeniz çok söyleyecek değilim. Yalnız bu tarihî ve mühim bir günü idrak ettiğimiz zaman hâtıramda birçok şeyler canlanmış. Bendenizden evvel söz alan rüfekayı muhteremem kısmen hissiyatıma tercüman olduğundan kendilerine teşekkür ederim.

Ancak efendiler, muntazam bir tarihe, parlak ve şaşaadar bir hayata malik olan milletimiz hakkında düşmanların bir kanaati vardır. Onlar diyorlar ki; Türk Milleti lâyıki istiklâl değildir. Efendiler, 23 Nisan tarihinden evvel düşmanlarımızın bizim hakkımızda mütemadiyen söyledikleri bu sözü işte bu muazzam günü idrak etmekle tehzib ediyoruz ve bunu bugünün içtima halletmiştir ve anlatmıştır ki, Türkler asırlardan beri istiklâle sahibolmuş ve o tarihini muhafaza etmiş, kanını akıtmaktan, mevcudiyetini korumak hususunda her fedakârlığı ihtiyardan çekmemiştir. Efendiler, bugün bu sözü burada söyleten 23 Nisan içtimasının feyyaz neticeleridir, zannedirim. Esasen bunda noktai nazar ihtilâfından başka bir mesele yoktur. Bugünün âyadı milliyemizden biri olmak üzere kabulünü rica ederim ve esasen mesele de tenevvür etti. Fazla söz de söylemeyeceğim. (Kâfi, sesleri)

REİS — Müzakereyi kâfi görenler lütfen el kaldırsın. Müzakere kâfi görüldü.

23 Nisanın millî bayram addine dair Kanun

MADDE 1. — Türkiye Büyük Millet Meclisinin ilk yevmi küşadı olan 23 Nisan âyadı milliyedir.

TUNALI HİLMİ B. (Bolu) — Efendim, millî bayramdır. Türkçe olsun.

REİS — Efendim, reyinize arz ediyorum.

ABDÜLKADİR KEMALİ B. (Kastamonu) — Efendim, millî bayram olsun.

REİS — Efendim, millî bayram şeklinde tasbihat teklif olunuyor.

Maddeyi, a'yadı milliyedir (Millî bayramlardır) şeklinde kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edildi, efendim.

MADDE 2. — Tarihi kabulünden muteber olan işbu kanunun icrasına Büyük Millet Meclisi memurdur.

REİS — Kabul edenler, lütfen el kaldırsın. Kabul edildi.

Heyeti umumiyesini kabul edenler, lütfen el kaldırsın. Kabul edildi.

Efendim, şimdi kabul ettiğiniz kanun mucibince Pazartesi günü içtima edilmek üzere celseyi tatil ediyorum.